

04/2020

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

TIIVISTELMÄ

Sanna Tenhunen, Ilari Ilmakunnas, Susan Kuivalainen,
Jyri Liukko, Jaakko Mustonen ja Liisa-Maria Palomäki

Miten hyvin eläkeasiat ja vuoden 2017 eläkeuudistus tunnetaan?

Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä

Riittävä ja oikea eläketieto on tärkeää henkilön oman päätöksenteon tueksi. Tieto siitä, mikä vaikuttaa tulevaan eläkkeeseen ja paljonko eläkettä tulee aikanaan saamaan, auttaa paitsi tekemään omaa eläketurvaa koskevia päätöksiä myös arvioimaan eläkejärjestelmän uudistuksia ja niihin liittyviä ehdotuksia. Tässä tutkimuksessa selvitetään suomalaisten eläketiedon tasoa, mahdollisia puutteita tiedossa sekä tiedon vaihtelua eri väestöryhmissä.

Tutkimuksessa tarkastellaan 25–67-vuotiaiden suomalaisten eläkeasioiden tuntemista kyselytutkimuksen pohjalta. Tuntemista lähestytään sekä vastaajien oman kokemuksen että eläkejärjestelmää koskevien yksityiskohtaisten tietojen näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään myös vuoden 2017 eläkeuudistuksen tuntemista sekä vastaajien käsityksiä varhennusvähennyksen ja lykkäyskorotuksen kannustavuudesta. Kysely kerättiin loka–joulukuussa 2019 ja siihen vastasi 1 757 henkilöä. Vastausaste oli 35 prosenttia.

Huomattava osa kokee tuntevansa eläkeasioita huonosti

Tulosten mukaan yli puolet 25–67-vuotiaista vastaajista koki tuntevansa eläketurvaa huonosti tai melko huonosti ja kaksi viidestä kertoi, että heillä on korkeintaan kohtalainen käsitys siitä, millaista eläkettä he tulevat eläkkeelle siirtyessään saamaan. Vastaajista noin joka kymmenes arvioi tuntevansa eläketurvaa hyvin tai melko hyvin ja hieman useampi kuin joka neljäs koki, että heillä on hyvä tai melko hyvä käsitys tulevan eläkkeensä tasosta.

Miehet, 55 vuotta täyttäneet, perusastetta korkeammin koulutetut, korkeampiin tuloryhmiin kuuluvat sekä yrittäjät ja jo eläkkeellä olevat kokivat eläkeasioiden tuntemisensa keskimääräistä korkeammaksi molempien omaa käsitystä eläketurvan tuntemisesta kuvaavan kysymyksen perusteella. Sen sijaan naiset, nuoret, perusasteen koulutustaustaiset ja alimpaan tuloryhmään kuuluvat arvioivat tuntevansa eläkeasioita keskimääräistä huonommin.

Eläkejärjestelmän yksityiskohtia tunnetaan vaihtelevasti

Objektiivisena eläketiedon mittarina käytettiin viittä eläkejärjestelmän yksityiskohtaa käsittelevää väitettä, joiden paikkansapitävyyttä vastaajat arvioivat. Väitteet käsittelivät vanhuuseläkkeen alaikärajaa, yrittäjien työtulojen merkitystä ansiosidonnaisiin sosiaalietuuksiin, eläkemaksujen käyttöä eläkkeiden rahoittamisessa, työttömien mahdollisuutta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen sekä työeläkkeen karttumista lapsen kotihoidosta ja opiskelusta.

Parhaiten tiedettiin, että vanhuuseläkkeen ikäraja ei ole sama kaikille. Lähes kolme neljästä vastaajasta tiesi tämän. Yli puolet vastaajista tiesi, että yrittäjien työtulo vaikuttaa eläkkeen lisäksi myös vanhempain- ja sairauspäivärahaan sekä sen, että suurin osa eläkemaksuista käytetään nykyisten eläkeläisten eläkkeiden rahoittamiseen. Vastaajista kaksi viidestä tiesi, että myös työttömät voivat saada osittaista vanhuuseläkettä. Vähiten tunnettu väite oli, että eläkettä karttuu myös lapsen kotihoidosta ja tutkintoon johtavasta opiskelusta. Tämän väitteen kohdalla oli myös eniten vääriä käsityksiä. Yli puolet vastaajista oletti virheellisesti, ettei näistä karttuisi eläkettä.

Väitteet käsittelivät eläketurvan eri osa-alueita, joiden ajankohtaisuus ja merkitys sellisyys vaihtelevat eri väestöryhmissä. Naiset, nuoremmat vastaajat ja korkeammin koulutetut tiesivät muita paremmin, että lasten kotihoito ja opiskelu kartuttavat eläkettä. Yrittäjät tiesivät usein oikeaksi heitä koskevan väitteen yrittäjien työtulojen merkityksestä vanhempain- ja sairauspäivärahaan, työttömät puolestaan olivat keskimääräistä paremmin perillä työttömien oikeudesta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen. Näiden väitteiden kohdalla oli myös paljon epätietoisuutta. Yli kolmannes vastaajista ei osannut arvioida yrittäjien työtulon vaikutusta sosiaalietuuksiin, ja lähes puolet vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään työttömien mahdollisuudesta osittaiseen vanhuuseläkkeeseen.

Vastaajat tunsivat keskimäärin 2,4 väitettä viidestä. Nuoret, korkea-asteen koulutuksen suorittaneet ja yrittäjät tunnistivat oikein keskimääräistä useampia väitteitä. Naimattomat ja eläkeläiset puolestaan tiesivät keskimääräistä vähemmän eläkejärjestelmää koskevien väitteiden paikkansapitävyydestä.

Subjekttiivisen eläkeasioiden koetun tuntemisen ja objektiivisesti mitatun eläketiedon välillä on positiivinen, mutta vain osittainen yhteys. Hyväksi eläkeasioiden tuntemisensa arvioineet vastasivat useammin oikein myös eläkejärjestelmää koskeviin väitteisiin. Subjekttiivisesti ja objektiivisesti mitatun tiedon vertailu kuitenkin paljasti, että käytettyjen mittareiden valossa eläkeasioiden tuntemista myös ali- ja yliarvioidaan. Etenkin nuoret vastaajat erottuvat ryhminä, joilla subjektiivinen arvio eläkeasioiden osaamisesta oli keskimääräistä useammin huono, mutta objektiivisella tietomittarilla tarkasteltuna he kuitenkin tiesivät eläkeasioista keskimääräistä enemmän.

Vain harva tietää eläkemaksun suuruusluokan

Yli puolet kyselyn vastaajista ei osannut lainkaan antaa arviota siitä, kuinka paljon työntekijän ja työnantajan eläkemaksut ovat yhteensä. Vastaajista 39 prosenttia antoi arvion eläkemaksusta. Arviot vaihtelivat yhdestä prosentista yli sataan prosenttiin. Arvion antaneista vain hieman yli neljäsosa osasi arvioida eläkemaksun enintään viiden prosenttiyksikön tarkkuudella vuoden 2019 keskimääräisestä 24,4 prosentin eläkemaksusta. Eläkemaksun aliarviointi oli selkeästi yleisempää kuin yliarviointi. Kolme viidestä arvion antaneesta arvioi eläkemaksun vähintään viisi prosenttiyksikköä todellista tasoa matalammaksi. Enemmän kuin viisi prosenttiyksikköä maksun tason yliarvioineita oli 11 prosenttia arvion antaneista.

Korkea-asteen koulutetut, korkeimpaan tuloryhmään kuuluvat sekä yrittäjät osasivat arvioida eläkemaksun tason muita useammin oikein. Virheellisiä käsityksiä eläkemaksusta oli keskimääräistä useammin miehillä, keski- tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla ja toiseksi ylimmässä tuloryhmässä. Epätietoisuutta eläkemaksusta puolestaan näkyi useimmin naisten, perusasteen koulutustaustaisten, eläkeläisten ja alimman tuloryhmän vastaajilla.

Etenkin yrittäjäyys, koulutustaso ja kotitalouden tulot näyttäisivät selittävän eläkemaksun tuntemista. Yrittäjillä eläkemaksun tuntemiseen vaikuttaa velvollisuus huolehtia itse eläkevakuutuksen ottamisesta ja eläkemaksun maksamisesta. He tiesivät eläkemaksun useammin oikein ja heillä oli myös harvemmin virheellinen käsitys eläkemaksun tasosta. Koulutustaso heijastui vastauksiin siten, että perusasteen koulutustaustaiset vastaajat antoivat muita harvemmin arvion eläkemaksun tasosta. Perusasteen koulutettuihin verrattuna korkeammin koulutetut sekä osasivat useammin arvioida eläkemaksun tason oikeaan kokoluokkaan että ali- tai yliarvioivat sen.

Vuoden 2017 eläkeuudistukseen liittyy vielä paljon epätietoisuutta

Kolme vuotta sitten voimaan tulleen eläkeuudistuksen tuomia muutoksia olivat muun muassa vanhuuseläkkeen alaikärajan nousu, eläkkeen karttumisen ikäsidonnaisuuden poistaminen, karttumaprosenttien yhtenäistäminen iästä riippumatt-

tomiksi sekä uutena eläkemuotona voimaan tullut osittainen vanhuuseläke, joka mahdollistaa vanhuuseläkkeen aloittamisen osittaisena jo ennen vanhuuseläkeikää. Tutkimuksessa tarkasteltiin vastaajien käsityksiä siitä, olivatko he tienneet eläkeuudistuksen voimaantulosta ja neljästä uudistuksen yksityiskohdasta aiemmin.

Hieman yli kolmannes vastaajista kertoi tienneensä, että Suomessa tuli voimaan eläkeuudistus vuonna 2017. Lähes puolet arvioi kuulleensa asiasta jonkin verran. Parhaiten uudistuksesta tunnettiin eläkeiän nousu, mahdollisuus aloittaa osittainen vanhuuseläke jo ennen eläkeikää sekä eläkkeelle siirtymisen lykkäämisestä eläkkeeseen tuleva korotus. Hieman alle puolet vastaajista kertoi tienneensä kunkin näistä asioista.

Karttumien yhtenäistyminen oli vähiten tiedetty eläkeuudistuksen yksityiskohta. Vain noin kolmannes vastaajista kertoi tienneensä tai edes kuulleensa asiasta jonkin verran. Kaksi kolmasosaa arvioi, etteivät he olleet kuulleet asiasta aiemmin. Epätietoisuutta oli myös eläkkeelle siirtymisen myöhentämisestä saatavasta lykkäyskorotuksesta. Lähes kolmannes vastaajista kertoi, ettei ollut kuullut asiasta aiemmin.

Eläkeuudistuksen voimaantuloa ja neljää uudistuksen yksityiskohtaa käsittelevän kysymyksen muodostaman kokonaisuuden perusteella näyttää siltä, että eläkeuudistus tunnetaan vielä melko huonosti. Vain viisi prosenttia kertoi tienneensä kaikista viidestä esiin nostetusta asiasta. Kun huomioidaan väitteet eläkeuudistuksen voimaantulosta ja neljästä siihen liittyvästä yksityiskohdasta kokonaisuutena, keskimäärin vastaajat kokivat tienneensä 1,8 väitettä viidestä. Kokemus tiedosta kasvoi iän myötä. Myös sukupuoli, koulutus ja kotitalouden tulot heijastuivat kokemukseen eläkeuudistuksen tuntemisesta. Miehet, perusasteen koulutustaustaiset ja alimpaan tuloryhmään kuuluvat tunsivat vähemmän eläkeuudistukseen liittyviä asioita.

Lykkäyskorotuksen ja varhennusvähennyksen kannustavuus

Eläkkeelle siirtymisen ajoittumisen vaikutus eläkkeen määrään muuttui eläkeuudistuksen myötä. Eläkkeelle siirtymisen lykkääminen alimman vanhuuseläkeiän yli tuo eläkkeeseen lykkäyskorotuksen. Varhennusvähennys viittaa mahdollisuuteen aloittaa osittainen vanhuuseläke ennen vanhuuseläkkeen alaikärajaa. Uudistuksen myötä mahdolliseksi tulleen osittaisen vanhuuseläkkeen aloittaminen ennen eläkeikää pienentää eläkettä pysyvästi. Kyselyssä selvitettiin, kokevatko suomalaiset lykkäyskorotuksen ja varhennusvähennyksen luomat taloudelliset kannustimet niin suuriksi, että ne kannustavat siirtymään eläkkeelle myöhemmin tai siihen, ettei aloittaisi osittaista vanhuuseläkettä ennen eläkeikää.

Reilu kolmannes vastaajista koki, ettei kuukautta kohden 0,4 prosentin suuruinen lykkäyskorotus kannusta lainkaan myöhentämään eläkkeelle siirtymistä. Lähes puolet oli kuitenkin sitä mieltä, että lykkäyskorotus kannustaa jonkin verran ja seitsemän prosenttia koki, että lykkäyskorotus kannustaa selvästi myöhentämään eläkkeelle siirtymistä. Lähes joka kymmenes vastaajista ei osannut arvioida lykkäyskorotuksen kannustavuutta. Epätietoisia oli eniten perusasteen koulutustaustaisissa, eläkeläisissä ja alimpaan tuloryhmään kuuluvissa. Kun ilmiötä tarkasteltiin huomioimalla kannustavuuden taso ja kaikki taustatekijät, ainoastaan koulutus selitti kokemusta kannustavuudesta.

Neljännes vastaajista koki, ettei kuukautta kohden 0,4 prosentin suuruinen vähennys varhennettuna nostettuun osaan kannusta lainkaan siihen, ettei osittaista vanhuuseläkettä otettaisi ennen eläkeikää. Hieman alle puolet piti varhennusvähennystä jonkin verran kannustavana, ja hieman useampi kuin joka kymmenes selvästi kannustavana. Lähes viidennes vastaajista oli epätietoisia siitä, kannustaako varhennusvähennys olemaan aloittamatta osittaista vanhuuseläkettä ennen eläkeikää. Yli neljännes perusasteen koulutustaustaisista, eläkeläisistä ja alimpaan tuloryhmään kuuluvista ei osannut sanoa kantaansa asiaan. Kun tämän ilmiön kohdalla huomioitiin kannustavuuden taso ja kaikki taustatekijät, miehet, alle 35-vuotiaat vastaajat ja toiseksi korkeimpaan tuloryhmään kuuluvat erottuivat varhennusvähennystä enemmän kannustavana pitävinä ryhminä.

Miten hyvin eläkeasiat ja vuoden 2017 eläkeuudistus tunnetaan?
Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä
Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 04/2020

www.julkari.fi > [Eläketurvakeskus](#) > [Julkaisut](#) > [Hae julkaisun nimellä]

ISBN 978-951-691-321-9 (PDF)
ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 41120
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 41120
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus
Finland
Phone +358 29 41120
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut